

celo ut reseruantur qui in inferno ut eripi
antur. qui nos precesserunt ut propter fideles
inueniantur. quia ut se nobis mediaticem
inter nos et deum exhibeat. moueat et promo
ueat suam superfluentia. copia et immensu
tas gratiarum etc.

XXXIX. Sermo quartus De eodem.

Domine tecum

Dicit Bernardus. Licet deus sit cum
omnibus sanctis. quadam tamen prerogatiua
e singulariter e cum virgine Maria. cuius qua
vix tanta consensione fuit ut illius non so
lum voluntate sed etiam caritatem sibi coniunge
ret. ac de sua virginis que substantia unum
ipsum efficeret. vel potius unus ipse fieret. que
et si nec totus de deo nec totus de virgine.
totus in dei et totus virginis esset. nec duo
filii sed unus veriusque filius. et subitigit. Do
minus pater tecum qui suum filium facit tuum.
obumbras tibi. ut tamen splendore filii valeas
sustinere. filius tecum qui ad condendum in
te mirabile sacramentum miro modo et sibi
releuat verum tuum et tibi suat originale signa
culum spiritus sancti tecum. de cuius virtute concipi
tis. sanctificas te ut sola digna esses dei fi
lium parere. **E**xpeditis ergo tri
bus particulis angelice saluationis. Nunc
quod reliquum est exequamur. Fuit autem de
sota trinitas cum maria propter tres causas vi
delicet ut corpus secundaret. ut vitam sancti
ficaret. animam quodammodo deificaret. et
ut beata in supremo magnificaret. **I**n
quibus ipsam super omnes creaturas mirifi
ce sublimauit. ita ut corpus in supremo sta
tu secundaret. vitam in supremo statu san
ctificaret. animam in supremo deificaret. **S**u
perma autem secunditas est virginis nostre secundi
tas. que flore virginis hinc meruit cum fru
ctu secunditatis. in qua nec prima silem visa e
neque sequens. **S**unt enim virgines que mun
dam et incontaminata virginitate seruauerunt
sed secunditatis fructu caruerunt. **S**unt et secun
de coniugate sed virginis flore perdidit
sed nulle vis sunt que flore cum fructu babe
re meruerunt propter nam virginem ac matrem
gloriosam. hinc bernardus. Bona est secunditas
purgalis sed melior castitas virginalis. opti

ma autem secunditas virginea seu secunda
ginitas. **S**ecundo dominus fuit cum ea ut vitam
eius sanctificaret et hoc non simpliciter. sed in
supremo. **H**ec autem sanctificatio ut supra
fietet multis particularibus sanctificatio
nibus est completa. et a prima usque ad vlti
ma et perfecta procedunt quinque. **P**rima est
sanctificatio contigebat in sui in vtero pur
gatione. secunda in virtutum exercitatione
tercia in spiritu sancti superuentione. quarta
in filii unigeniti dei conceptione. quinta in
eiusdem filii educatione. conuersione et fe
lici conuersione. **I**n prima sanctificatio
ne sanctior fuit renatis. quia ipsa ex sua san
ctificatione potens erat non peccare quod non
est in renatis. **I**n secunda sanctior fuit quibus
liber viatoribus. quorum nullus unquam se tam
sublimiter exercebat. **I**n tercia exercebat a
dam in statu innocentie. qui licet creatus esset
ut posset libere non peccare. habuit tamen cum
hoc contrarium ut posset peccare. quod pro
conceptione nequaquam exiit in maria. **I**n
quarta eius sanctificatione exercebat ange
los. qui licet essent confirmati ut nullatenus
possent peccare. non tamen possunt augere
meritum ut Maria. **I**n quinta sanctifica
tione ita appropinquabat se deo. ut nulla un
quam pura creatura tanta se ei similitudine con
formaret. qui ergo potest capere capiat que su
pra modum sanctificata fuerit vita virginis
gloriosa. **T**ercio deus testante an
gelo fuit cum Maria ut animam eius quo
dammodo deificaret. **M**ax et unione dei que
plenitudo diuinitatis habitabat in ea con
pualiter. ita immersa fuit deo ut nihil sciret.
nihil intelligeret nisi deum. de qua san
ctificatione dicit hieronimus. Sicut lana candi
dissima naturali colore dealbata. cum infusa
sanguine cochili vel muricis. vertit in pur
puram. sic spiritus sanctus cum in concep
tione venit ad virginem que iam dudum plena fu
it gratia. versa est et ipsa sine tactu virili in
matrem. ut iam non sit quod fuerat sed pur
pura verissima ad indumentum et gloria
summi regis diuinitus aptissima dedicata
ut nulli deinceps uti ea usu femineo licue
rit nisi deo. et nullis iam vti bus sit ipsa ma
cipanda nisi diuinis. et tanto validius in

flamabat dei presentia quanto diuinis in-
 tus illustrabatur visitationibus. quam to-
 ram repleuerat spiritus sancti gratia totam
 incanduerat diuinus amor. ita ut in ea ni-
 hil esset quod mundanus violaret affectus.
 sed ardor continuus et ebrietas perfusi amo-
 ris. Hinc de eadem deificatione dicit bern-
 nardus. **M**aria iure sole perhibetur ammi-
 tra que profundissima diuine sapientie vl-
 tra que credi et dici possit penetravit abyssus
 ut quantum sine personali vnione creatu-
 re condicio patitur. luci illi inaccessibili vi-
 deatur immersa. ipsa enim meruit velut su-
 matim cingi et operiri vndique et circumfun-
 di et tanquam ipso diuino igne concludi. **U**t
 autem euentius videatur quanta singu-
 lari excellentia deus pre omnibus creatu-
 ris fuerit cum maria. ostendit bernardus sic
 dicens. **Q**uattuor modis deus in
 est omni creature. **P**rimo essentialiter et
 bonis que malis. nihilque intercludit diuini-
 tatis essentiam per quam esse omnia accepe-
 runt. **S**ecundo modo inest bonis operatio-
 ne. agit enim in eis virtus operatiua ut ope-
 rentur opera dei. nec otiose creati sunt inter
 creaturas sicut mali. in quibus licet deus
 sit per presentiam sed ad vindictam. quia
 elegerunt auersere ut alimenta sempiternis
 ignibus amministrent. **T**ercio inest plerum-
 que bonis illuminatione. quos de futurorum
 cognitione nobilitat et participes efficit su-
 orum secretorum. **Q**uarto inest vni soli
 creature virgini videlicet ydempnitatem. quod
 idem est quod illa. hic taceat et contremis-
 cat omnis creatura ut vir audeat aspicere
 tante dignationis immensitatem. **H**ab-
 bitat deus in angelis sed non in eadem essen-
 tia habitat deus in virgine cum qua vnus
 nature habet ydempnitatem. **E**t ideo cum an-
 gelus saluandam virginem dixisset dominus tecum
 hoc insinuare voluit. quod singulari quadam
 excellentia cum ea dominus esse voluit pre
 omnibus creaturis ut sic potens esset in celo
 et in terra subuenire miseris miserorum
Unde clamemus ad dominam et reginam
 nostram aduocatum et diutricem dicentes
 illud bernardi. **N**unquid quod ita deificata es.
 ideo nostre humanitatis oblita es? **A**bsit.

Q Sequitur quintum in angelica salu-
 ratione: scilicet benedicta tu in mulieribus
 in quo commendatur ab excellentissima statu
 sui reuerentia. per quam benedictionem non sim-
 pliciter benedicitur: sed per omnibus mulieri-
 bus benedicta predicatur. **P**ropter quod sci-
 dum quod est quadruplex benedictio quibus be-
 ara virgo est benedicta scilicet maledicti euacu-
 atio. fecunditatis. pagatio. singularis gra-
 tie collatio. super excellentis toni congratu-
 latio. his omnibus benedicitur virgo sancta.
Prima ergo benedictio est maledicti euacu-
 atio. fuerunt enim omnes filie eue ex pu-
 ricatione matris omnium multipliciter male-
 dicte. **E**rat enim maledictio sterilitatis gen-
 tem non ampliando. in peccatis concipien-
 do. multiplicitis incommoditatis partu gestan-
 do. doloris et acerbitatis in puriendo. **P**ri-
 ma dico erat maledictio sterilitatis. ut que
 cumque secundum legem habens virum sterilis esset.
 dicebatur ab omnibus maledicta. **U**nde ra-
 chel. que diu sterilis erat et cum parere cepisset
 dixit ad primu patris. **H**oc per beatitudine
 mea. abstulit ei deus obprobrium meum. **S**ecunda
 maledictio est quod omnes mulieres fetu suum con-
 cipiant in peccatis. vnde psalmus. **E**cce enim iniqui-
 tatum conceptus sum et in peccatis concepit me
 mater mea. **T**ertia maledictio est quod fructus
 ventris sui gestantes. multis subiacent mis-
 eris et tunc. **B**ene Genes. **M**ultiplicabo
 erinas tuas et conceptus tuos ait dominus ad eua.
Item **L**ib. iiij. **H**onore habebis matris tue
 omnibus diebus vite eius. **M**emor esse debet
 que et quanta picula passa sit mater tua pro-
 pter te in utero suo. **Q**uarta maledictio est
 quod mulieres cum dolore pariant. propter quod
 iterum **Genes. iiij.** dixit dominus ad mu-
 lierem. **I**n dolore paries filios. **E**t in euan-
 gelio. **M**ulier cum parit tristitiam habet.
Has omnes maledictiones felix hec
 mulier suis benedictionibus euacuauit. quod
 virgo permansit cum honore. concepit sine
 pudore. gestauit infantem sine labore. et per-
 perit sine dolore. **E**t hec est prima benedictio
 per quam beata virgo omnem maledictionem peni-
 tue exufflauit. **S**ecunda benedictio est fecundita-
 tis ampliatio per quam pruriens multiplicat
 agnationem suam: quia et nostra domina beatus

electa quoniam licet unum filium naturaliter peperit. in eius in virtute et si non naturaliter. Quomodo enim peperit omnes filios adoptivos. ut per apostolum. Ipse sit primogenitus in multis fratribus. Hinc dicitur. Peperit si. et. ut naturalis filius relative dicat primogenitus ad filios electos quos post primogenitum gratui te generavit. Et de hoc debito nomine filiationis ad virginem et nostram matrem naturalis filius in cruce moriens pro nobis. Maria promouit in persona Johannis dicens. Mulier ecce filius tuus. ad discipulum autem. ecce mater tua. ac si dicitur. Bis memor mater quod ubi pro quibus patior tuus filius adoptivi: quippe quod dicitur et esse volui fratres meos. Et cum pater meus celestis exegerit iustitiam in peccatore deserviat ipsum volens dimittere: tu tanquam mater ipsum peccatorem pro quo nunc morior: maternis amplectere visceribus. et ut patris te opponens pro filiis interpellas. Quam autem puerus ad discipulum dixit: ecce mater tua. tantum est ac si in persona Johannis qui sonat gratia dei dicat omnibus peccatoribus. ecce mater vestra. ut cum pro confusione scelestorum vestrorum non audeatis levare faciem vestram ante iudicem deum: nec coram domino apparere: ad Mariam tanquam ad matrem fiducialiter confugite: quam ut matrem revereamini. et ipsa vos tanquam filios foueat. promoveat. nutriet. et defendat. Ipsa enim ad hoc electa est ut congreget profugos in israel. secundum ysaia. Ipsa est enim pro cuius matris refugii designata. Unde dicitur. Tres civitates sepabis in medio terre: sterrens diligenter via ut habeat e vicino quod propter homicidium profugus est quo possit evadere. Tercia benedictio est singularis gratie collatio. de qua dicitur Genesim. Benedixit dominus Abrahama. pro qua nostra virgo est multipliciter benedicta. omnes enim gratie quas accipit a domino fuerunt gratie singulares. Quarta benedictio dicitur congratulationis collaudatio. et haec est solus virginis benedictio: que tam super modum super omnes homines profecit in gratia ut omnes ammirarentur et admirantes deum magnificarent in eternum. De qua dicitur Judith. 13. Benedicta es tu filia a domino deo excelso pro omnibus mulieribus super terram: qui nomen tuum ita magnificavit ut non recedat laus tua de ore hominum. quoniam in omni gente qui audierit nomen

nomen magnificabit deum israhel super te. Et se quis. Tu gloria hierusalem. tu leticia israhel. tu honorificetia populi nostri. quia fecisti viriliter et confortatum est cor meum quod castitate amaveris. et manus domini confortavit te. et eris benedicta in eternum. De hac congratulatione ipsa nostra virgo gloriatur: dicens. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generantes. Sequitur sexta et ultima particula salutaris. quam tamen non angelus: sed Elizabeth addidit: dicens. Et benedictus fructus ventris tui. Haec autem benedictio quod fructus virginis. Iesus christus benedictus in plus se habet quam benedictio virginis. quia benedictio virginis super omnes mulieres et super omnes homines extendit. benedictio autem fructus eius sine exceptione super omnia se extendit: dicente apostolo. Romanorum. 8. Qui est super omnia deus benedictus in secula. Nam illius benedictio ad omnes electos filios se extendit. quia in eo omnes sumus sua gratia benedicti. Hic Genesim. 22. dicit deus ad Abrahama. In semine tuo benedicentur universae cognationes terre. Hic autem gloriosus fructus est fructus trium. scilicet dei patris omnipotentis. virginis ventris. spiritualis matris. Primum dico fructus iste est fructus dei patris omnipotentis. Sic enim in persona patris dicitur in patre. In splendoribus sanctorum ex utero ante luciferum genui te. Et in hac generatione filius aequalis est patri coeternus et consubstantialis. Hinc Bernardus. Altissimus pater quoniam omnipotens sit: non potuit tamen vel equalis sibi condere creaturam vel inequalem gignere filium. Fecit itaque angelum magnum: sed non quantum ipse est: et ideo necequus: nec altissimus. solum autem unigenitum quem non fecit sed genuit omnipotens omnipotentem. altissimus altissimum. eternus coeternum ipsum sibi pro omnia coaequi. nec rapinam arbitratus est nec iniuriam. Secundo idem fructus patris est etiam fructus matris pro assumptum hominem: ut patet in tota ista materia. Tertio idem est etiam fructus spiritualis matris. Mat. 23. Qui fecerit volun. et. usque: ipse meum fratrem. et mater est. Haec autem tres generationes habet triplici substantia quod est in christo. scilicet divinitate. carne. et spiritu. Nam ex patre nascitur deus. ex matre homo. in mente nascitur spiritus. ex patre nascitur eternaliter. ex matre temporaliter in mente spiritualiter.

XL. De eodem sermo. v.

Missus est ange-
lus Gabriel. Luc. j. Multa di-
cum? et deficiam? quia ut ait Ber.

Licet multi de virgine matre loqui gesti-
ant: quicquid in de indicibili dicitur: eo ipso quod dici
non potuerit: minus gratum sit. minus placitum:
et minus acceptum. In verbis ergo, propositis cum
sequentibus quatuor possumus intelligere quod ad
dei incarnationem deceter conveniunt. scilicet angeli le-
gationem. virginis deliberationem. sensus in-
clinationem. et dei conceptionem. Primum ibi: aue
cum sequentibus. in quibus angelus suam legatio-
nem posuit. Secundum ibi: quomodo fiet istud. in
quo virgo beata se deliberavit. Tertium ibi: ecce ancilla
domini. in quo sensus inclinavit. Quartum ibi: fiat
mibi. in quo verbo deus in
verbo eius se inclinavit. nec deum concepit: nisi
si prius consensisset. nec prudenter consensisset:
nisi mature deliberasset. nec deliberasset: nisi
legationem angelus conceperat. **E**t legationem in
cipientes dicimus quod haec angelica legatio tria
ostendit et proficit in ea. Ostendit enim eam deo ac-
ceptissimam. hominibus fructuosissimam. sibi ipsi san-
ctissimam. Primo dico ostendit eam deo esse ac-
ceptissimam: qui ad opus nostrae redemptionis ele-
git eam ex omni carne. nec dubium quin deo fue-
rit gratissima: qui eam ad tam sublime opus
ex omnibus et pro omnibus elegit. quod in se cogno-
scere dicitur. Paral. xxiiij. Placuit deo ut me
eligeret. Secundo haec legatio fecit eam hominibus
fructuosissimam. De nulla enim creatura pu-
ra tam copiosus fructus provenit quemadmodum
de Maria. de cuius fructu quantum in eo est om-
nes homines sunt redempti: iuxta illud Eccli.
Videte quoniam non solum mihi laboravi: sed om-
nibus exquirere veritatem. Tertio haec legatio
fecit eam sibi ipsi sanctissimam. cuius corpus et anima
ex ratione divini germinis sunt quodammodo
deificata. Secundo beata virgo post legatio-
nem habuit deliberationem quam flore triplici
adornavit. Non enim precipitavit ut Eva. quae
ad legationem serpentis statim precipitando con-
sensit: sed morose deliberavit. quia cogitabat quomodo
esset ista salus. non nimis dubitavit ut Za-
charias. qui propter nimiam incredulitatem lin-
gue officio est privatus. sed sapienter interro-

gavit: dicens. Quomodo fiet istud. Tertio consen-
sus suum inclinavit: dicens. Ecce ancilla domini.
et hoc cum triplici devotione omnino consensum
scilicet cum profunda humilitate. plena credulitate.
affectuosa cupiditate. Nam humilitas in ea
apparuit quod cum regina caeli et terre eligeret:
ipsa se ancilla nominavit. Plena autem credu-
litas in hoc cognoscitur quod dixit. secundum verbum tuum.
Affectuosa cupiditas in eo quod dixit. fiat.
quod est verbum optativum. Quarto post hanc
sensum deus se in eius verbum inclinavit: se-
rens secum benedixit matri triplicem gratiam.
Omnes enim mulieres maledictioni sub-
iacebant triplici. habent enim in conceptione pu-
eritatem. in impugnatione laboris. in partu dolo-
rem. que tria domini conceptus abstulit et eorum
contraria secum tulit. Nam ut ait Bernardus. fuit
beata virgo sine pudore secunda. sine labore
grauida. sine dolore puerpera. ecce triplicem
gratiam. **S**ed brevitatis propter: nunc
videamus quomodo in predictis quatuor scilicet legati-
one. deliberatione. consensu inclinatione. dei con-
ceptione. nostrum negotium acciteretur. Omnes
enim qui unquam sunt gratiam consecuti: per pedita
quatuor sunt promoti. ita ut qui deo unquam
placuerunt et ad eius regnum pervenerunt: per
ista quatuor transierunt que per ordinem pro-
sequentes. Primo dicimus quod deus magni con-
siliis angelus ad singulos et ad omnes suas le-
gationes mittit: nullum transiens: nullum sper-
nens. teste Job qui dicit. Super quem non est
fulsit splendor eius. hoc est lumen gratiae et ro-
cationis suae. Hanc autem legationem pagit in
triplici genere nuntiorum. scilicet per creaturam. scri-
pturam. et naturam. Primo dico mittit ad nos
omnem creaturam: que nos promonefaciat ut ad
eum convertamur: et ei ut dignum est adhaereamus.
Nam in eo quod omnia serviunt ei: quod ali-
ud asserunt nisi ut ad hoc ei pro omnibus teneamus.
et ad hoc simus tanto obligatiore: quanto
pro ceteris digniores. Hinc Sapientia. xiiij.
Et magnitudine speciei creature cognoscibiliter
poterit eorum creator videri. Cur autem
deus per creaturam vult cognosci: nisi ut cogni-
to adhaereamus. Hinc Job. xij. Interroga in-
mensa et docebit te. volatilia caeli et indicabit
tibi. loquere terre et respondebit tibi: et narrabit
piscis maris. Hinc Augustinus. Ecce caeli: terra: